

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

економічної теорії

на тему:

«Екологічна складова в системі чинників економічного розвитку»

Студентки 2 курсу ЕА-21 групи
Василькової Ю.В.

Науковий керівник:
доцент, к.е.н. Шиманська О.П.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль – 2017

План

Вступ

1. Економіка та екологія: проблеми взаємозв'язку.
2. Оцінка впливу економічної складової на розвиток національної економіки.
3. Шляхи раціонального природокористування в економіці України.

Висновки

Список використаної літератури

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Економіка та екологія: проблеми взаємозв'язку.	6
РОЗДІЛ 2. Оцінка впливу економічної складової на розвиток національної економіки	9
РОЗДІЛ 3. Шляхи раціонального природокористування в економіці України.	17
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	25

Вступ

Більшість із нас турбується про рівень життя людини на планеті. Проблема полягає в тому, що в більшості випадків турбуються лише про власне благополуччя, ніж про майбутні покоління. Економічна діяльність як виробництво, так і споживання, пов'язані з навколишнім середовищем у двох основних напрямках: ми використовуємо ресурси (як відновлювані, так і не відновлювані) для виробництва товарів і послуг, а викидаємо відходи. Занадто часто думаємо і діємо так, ніби ми не є частиною природи.

Зростання валового національного продукту стало основним показником ефективності нашої економіки. Але наскільки правильний цей критерій нашого теперішнього або майбутнього процвітання? Якщо відходи зменшують продуктивність природних систем – лісів, рибних та сільськогосподарських ареалів, то вони зменшують наш запас економічних ресурсів. Коли відходи пошкоджують наші існуючі інвестиції - кислотний дощ, який споживає наші мости та інше, - вони знижують наше багатство. І коли відходи завдають шкоди нашому здоров'ю, вони накладають витрати навіть у міру їх додавання до ВВП шляхом формування попиту на медичні послуги.

З початку 1970-х років світ все більше стає чутливим до екологічних проблем. Сьогодні виникає екологічна криза у багатьох аспектах, яка зачіпає всі країни і може поставити під загрозу життєзабезпечення земної кулі.

Криза характеризується:

- виснаженням озонового шару;
- значним накопиченням парникових газів, що викликають зміну клімату;
- прискоренням деградації якості повітря, землі та води;
- накопиченням промислових та побутових відходів;
- вичерпання природно-ресурсної бази Землі та втрата біорізноманіття.

Високі темпи зростання населення та бідності в країнах, що розвиваються, а також марнотратне споживання та використання енергії в

промислово розвинених країнах є основними причинами цих подій. Якщо не буде введено помітно інший режим економічної діяльності, то стабільність екосистем, на якій залежить світова економіка, може бути під загрозою. Зростання чисельності населення раніше відчувалося лише на місцевому (регіональному) рівні, однак з плином часу показники зазнали глобального рівня, адже населення планети за останні 50 років збільшилось у 2,5 рази.

Виходячи з рівня суспільного розвитку і матеріальної культури, учені світу прогнозують стрімке зростання глобальних економічних та екологічних проблем людства у XXI ст. Дефіцит продуктів харчування, води та природних ресурсів буде головною причиною конфлікту для людської цивілізації у майбутньому. Навіть якщо нам вдасться звести до мінімуму наші екологічні сліди, контролювати кліматичні зміни і максимально ефективно управляти нашими ресурсами, ми все ще можемо стикатися з недоліком наших основних потреб. Потреба у вирішенні проблем є очевидною. Ми повинні захищати довколишнє середовище як від видобутку, так і від відходів.

Метою курсовою робити є з'ясування взаємозв'язку між екологією і економікою та вироблення рекомендацій з метою зменшення впливу економічної діяльності на довкілля. Для розв'язання даної мети автором курсової роботи поставленні наступні завдання:

- з'ясувати проблеми взаємозв'язку економіки та екології;
- здійснити оцінку екологічної складової на розвиток національної економіки;
- розробити пропозиції щодо шляхів раціонального природокористування в економіці України.

РОЗДІЛ 1. Екологія і економіка: проблеми взаємозв'язку.

Природне середовище є невід'ємною складовою життя людини і суспільного виробництва, оскільки воно є необхідним для існування, є джерелом потрібних для цього ресурсів. Тобто людина є частиною природи, саме під її впливом відбуваються величезні зміни навколишнього середовища, з чим і пов'язана необхідність його охорони. Природа тривалий період формувала людину і тепер вона (людина) на свій розсуд «формує» природу – своє довкілля. Протягом всієї історії цивілізацій, що передували індустріальному суспільству, людина жила за рахунок своєї м'язової та інтелектуальної праці. Це обумовлювало рівновагу впливу людської діяльності на довкілля, саме тому на планеті була стабільна кількість населення (на період існування доіндустріального суспільства). Однак рівновагу було втрачено, коли людина почала використовувати викопні паливно-енергетичні ресурси та перейшла від ручної праці до машинної. Кількість населення почала збільшуватись майже прямо пропорційно обсягу використання енергетичних ресурсів природи.

Освоєння нових джерел енергозабезпечення економіки у ХХ ст. та досягнення хімічної науки сприяли демографічному вибуху, що призвело до ще більшого порушення рівноваги матеріально-енергетичних процесів обміну людини з довкіллям. Технічний процес першої половини ХХ ст. характеризувався боротьбою за рекорди. Монополістичні підприємства гірничодобувної, металургійної та хімічної галузей нехтували технологічними відходами, тим самим забруднювали і отруювали довкілля. Саме капіталізм започаткував суспільно-технічну агресію проти природи. Тенденція перемоги над природою кардинально не змінилася, а стала ще агресивнішою. Науково-технічний прогрес, вирішуючи одні екологічні та економічні проблеми, породжує ще складніші та ще триваліші.

До прикладу, забруднення водного басейну, атмосфери та ґрунту спричиняє зміни їхнього якісного стану. У свою чергу забруднені елементи

природи впливають на первинних реципієнтів: людину, рослинний і тваринний світ, викликаючи в них негативні зміни, які призводять до негативних екологічних, соціальних і економічних наслідків при формуванні, збереженні та розвитку економічного потенціалу на різних ієрархічних рівнях.

Екологічні наслідки забруднення навколишнього середовища проявляються в:

- порушенні екологічних зв'язків;
- деградації його основних компонентів;
- зміні звичних умов існування рослин і тварин.

Прикладом екологічних наслідків є те, що із надр Землі за життя тільки нашого покоління видобуто палива більше, ніж його витратило людство за всю попередню історію свого існування. Щороку видобувається вугілля стільки, скільки природа створювала протягом одного мільйона років. Сонце було практично єдиним першоджерелом енергії, як альтернатива йому стала ядерна промислова енергетика. Наслідки такої «альтернативи» можемо спостерігати після техногенної катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції. Усвідомлення факту вибору ядерної енергетики на зміну сонячної енергії не дає спокою, адже не знати, що може статися далі.

Соціальні наслідки проявляються в: підвищення захворюваності населення і, як наслідок, в скороченні тривалості життя, генні зміни, підвищення міграції населення, порушення природних умов відпочинку та життя. Економічні наслідки забруднення проявляються в на рівні окремих суб'єктів економічної діяльності, знижуючи ефективність їх відтворення і функціонування. Дія забруднення довкілля на економічні суб'єкти відбувається в наступних формах:

- зниження якості і кількості економічних ресурсів, що функціонують в економічній системі;
- відведення економічних ресурсів на запобігання, усунення і компенсацію негативних наслідків забруднення.

Економічні наслідки господарювання набувають конкретного змісту на кожному його рівні. Виділяють три групи економічних суб'єктів у ринковій

економіці: домогосподарства, підприємства і держава. Наслідком забруднення навколишнього природного середовища на економіку підприємства є втрата або недоотримання прибутку в майбутньому і поточному періодах. Недоотримання прибутку можливе за таких причин:

1. Не повне використання за часом і продуктивності виробничих потужностей та економічних ресурсів підприємства, що функціонують в умовах забрудненого довкілля.

2. Підвищення витрат підприємства через те, що відбуваються заходи щодо запобігання дії навколишнього природного середовища на економічні ресурси підприємства; усунення негативних наслідків забруднення на ресурси та компенсація наслідків забруднення третім особам.

3. Зниження конкурентоспроможності продукції через те, що вона не відповідає екологічним стандартам.

Крім того, на підприємстві підвищуються витрати на компенсацію енергетичних і матеріальних витрат у складі відходів, що потрапляють в навколишнє середовище. Для компенсації цих витрат економічні суб'єкти вимушені нести додаткові витрати економічних ресурсів, підвищуючи витрати виробництва кінцевої продукції.

Саме тому можна говорити, що економіка є дочірнім підприємством навколишнього середовища. Сама Земля - це те, що в кінцевому підсумку керує економічною діяльністю, оскільки це джерело матеріалів, на яких працює економічна діяльність. Ось чому економіка та екологія не можуть бути розділені. Екологічні наслідки від економічного розвитку ні в якому разі не є "зовнішніми", це виснаження реального багатства: людського і природного капіталу. Коли ми говоримо про екологічну кризу, ми не повинні думати лише про бідність і смертність, а про жорстокий та незрозумілий конфлікт. Економіка, яка ігнорує екологічну деградацію, спричиняє до соціальної деградації - вимирання.

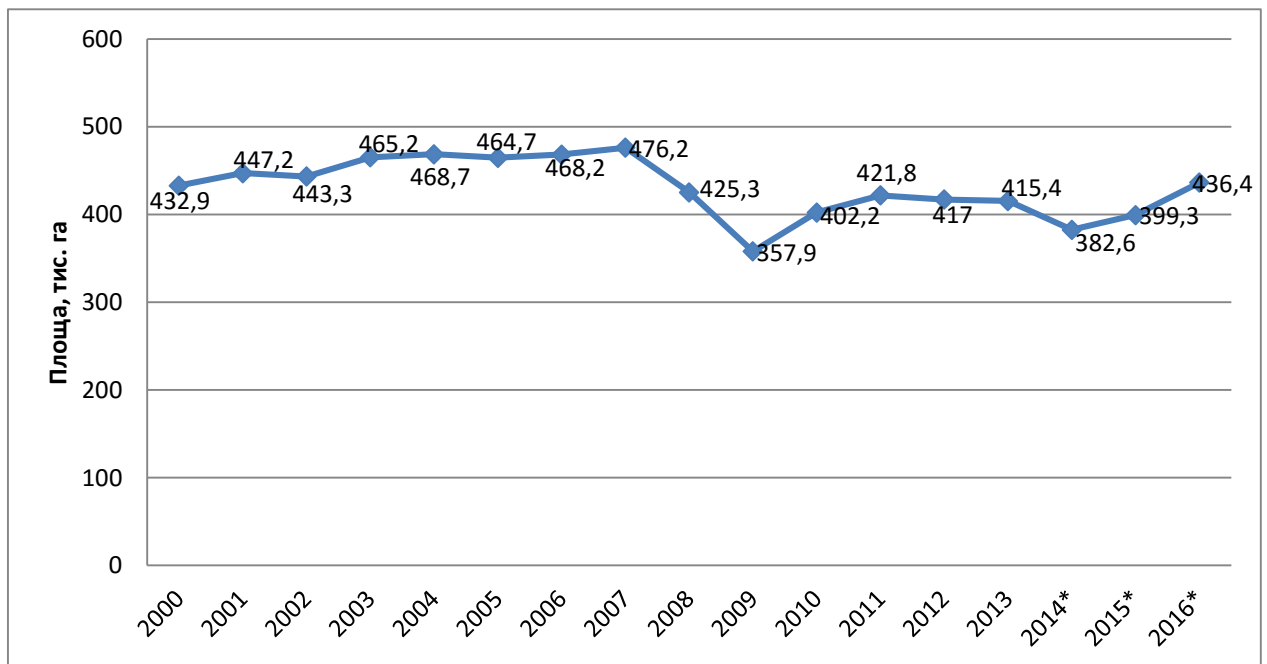

РОЗДІЛ 2. Оцінка впливу екологічної складової на розвиток національної економіки.

Наша країна може служити яскравим прикладом зловживання економічним принципом природокористування. Економіка Радянського Союзу формувалась без оцінки екологічних можливостей окремих регіонів та об'єктивних потреб й інтересів народу. Мінімум витрат, максимум прибутку – саме такий принцип знайшов своє місце в розумінні вищого керівництва. Причиною однієї з «найбрудніших» економік, перенасичених металургійними, хімічними та гірничорудними виробництвами був залишковий принцип фінансування природоохоронних заходів.

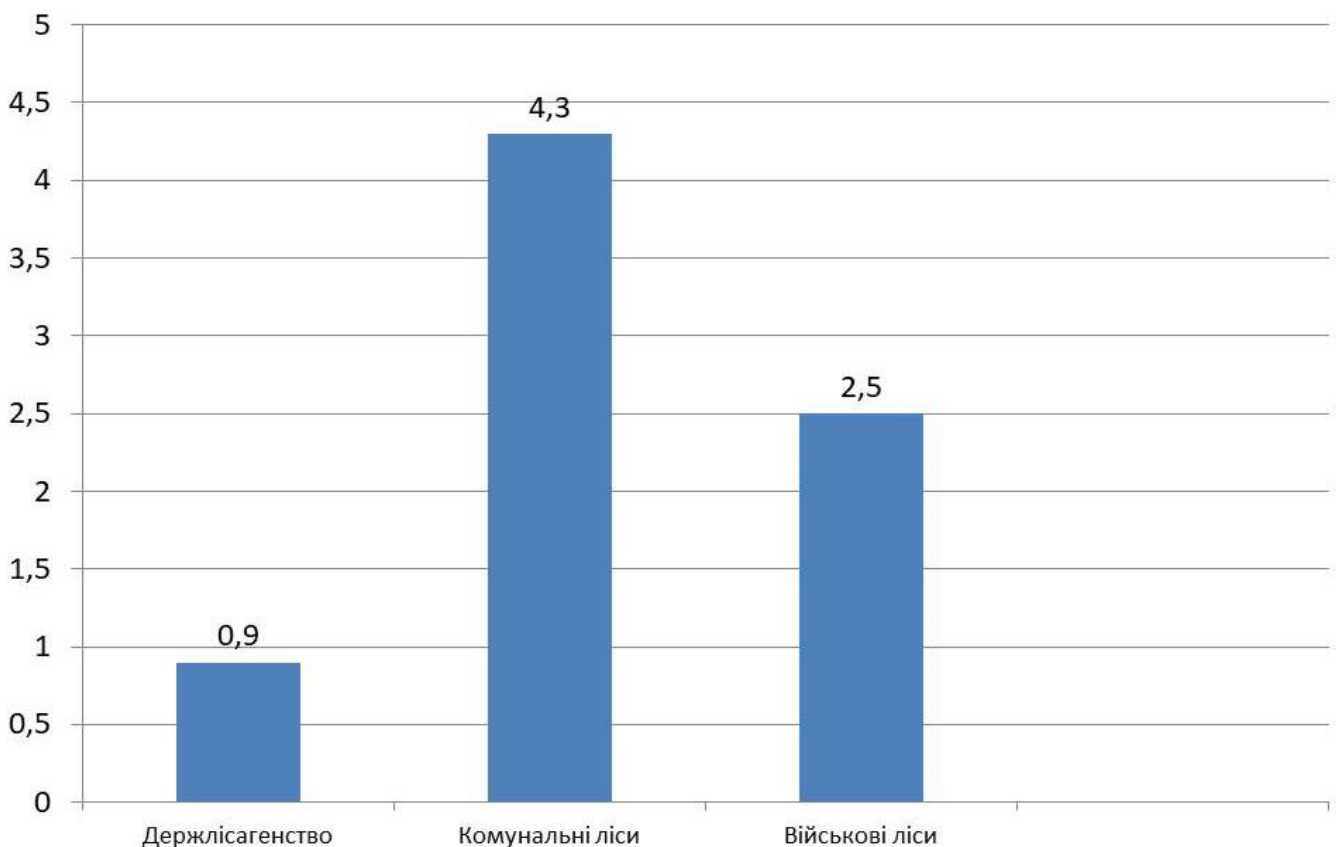
Економічне зростання є показником, який описує дві протилежні точки зору: хоча це підвищує рівень життя в короткостроковій перспективі, це може погіршити екологічну інфраструктуру, необхідну для підтримки довгострокового добробуту. Добробут людини залежить від багатьох форм багатства. Якість життя людини визначається не лише майном (виробленим капіталом), але і своїми вміннями (людським капіталом), соціальними інститутами (соціальний капітал) та біофізичним середовищем (природний капітал). Деякі з цих багатств є в приватних руках, деякі належать громаді, а такі як природні ресурси, атмосфера – всьому людству. Більшість традиційних заходів економічного зростання, таких як валовий національний продукт (ВНП) зосереджуються виключно на виробленому капіталі. Це дає людям мало стимулів захищати природний, соціальний та людський капітал. Саме цей фактор спричиняє тотальні екологічні катастрофи, які можемо спостерігати вже сьогодні. Наслідком задоволення потреб суспільства в короткостроковому періоді є негативні зміни в навколишньому середовищі, які в перспективі здійснюють колосальні зміни на економіку країни та рівень життя населення.

Наприклад, вирубка карпатських лісів - проблема, яка турбує не тільки місцевих жителів, але й екологів. Ліси мають величезний вплив на значну кількість аспектів людської життєдіяльності. До прикладу, дерева, під час дощів влітку, затримують вологу на листі і гіллі, а восени – в опалому листі. Повернення вологи відбувається поступово: шляхом випаровування в атмосферу, де утворюються хмари, які знову перетворюються в опади у вигляді дощу. Взимку ліси накопичують сніги та не дають йому змогу швидко розтанути аж до настання весни. Тому без лісів (або через значне їх зменшення) можуть відбутися раптові зміни температури, повені, зменшення чисельності фауни аж до зникнення окремих популяцій, ерозія ґрунтів та посуха влітку в долинах. Щодня вантажні машини виїжджають з різних куточків Карпат та забирають з собою сотні кубів лісу. Внаслідок вирубування лісу в Карпатах, в західних областях України з'являється масштабна повінь. За останні сорок років значна частина лісового покриву зникла, а тому українські Карпати не здатні утримувати вологу. Прослідкувати динаміку і масштаб катастрофи можемо за допомогою графіка (рис. 2.1) [11]

Рис 2.1 Площа рубок лісу 2000-2016 р. у тис.га
(побудовано автором на основі даних [11])

Попри те, що дані за 2014, 2015 та 2016 роки вказані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції, можемо зробити висновок, що вирубування карпатських лісів є екологічною катастрофою для України. Для більш конкретного аналізу зацентруємо увагу на районі гори Попадя, від села Осмолода (Івано-Франківська обл.) до Лопухова (Закарпаття) вирізано територію лісу обсягом понад тисячу футбольних полів. (рис.2.2). Ліс «годує» місцеве населення та дає прибуток і державі, і бізнесу. До прикладу, за 2015 рік підприємства Держлісагенції сплатили в бюджет понад 3 млрд. грн. Однак також має місце і незаконна вирубка лісу, яка негативно впливає на навколишнє середовище й здоров'я людей. У Державному агенстві лісових ресурсів України говорять, що заподіяна шкода лісові налічує близько 84,7 млрд. грн. [11]. Це лише ті рубки, які зафіксовані, а якою є статистика загалом невідомо.

Рис 2.2 Обсяг нелегальних рубок на 1 тис. га у Івано-Франківській обл., 8 місяців 2017 року (побудовано автором на основі даних [11])

За підрахунками Всесвітнього Фонду Охорони Дикої Природи (WWF), вже через 40 років біоресурси Землі будуть цілком вичерпані. Найгіршою є ситуація саме з лісовими масивами, адже знищують їх за лічені дні, а ростуть вони десятиріччями. Тому варто думати, як нам поповнювати природні ресурси для того, щоб відновлювати екологічний баланс.

Ситуація з водними ресурсами України не є кращою, оскільки вони порівняно дуже невеликі. За прогнозами, запаси підземних вод України оцінюються в розмірі 22,5 км³/рік або 61,7 млн.м³/добу. Розташовані вони переважно в північних та північно-західних областях. Експлуатаційні запаси підземних вод становлять 5,75 км³/рік. [8]. Таким чином, Україна мало забезпечена прісними підземними та поверхневими водами. Але ще гірше становище з якістю цих вод. Велика кількість забруднень надходить з поверхні річкових басейнів, а також разом із стічними водами. Саме галузі промисловості є основними забруднювачами природних водних джерел. Якість підземних вод і умови їх експлуатації дуже різні. Існує стійка тенденція до їх погіршення. Особливо масштабні зміни якості і природного режиму підземних вод в густонаселених районах з інтенсивною господарською діяльністю. Локальні забруднення підземних вод та майже цілковите забруднення ґрунтів і поверхневих вод є найважливішою екологічною проблемою в Україні.

Зменшення озону в стратосфері на 1% спричинило зростання захворювання людей на рак шкіри на 5%. Причиною, що призводить до забруднення всіх компонентів навколишнього середовища, часто земель сільськогосподарського призначення, які розташовані поблизу великих міст, є те, що вони зайняті звалищами, захороненнями, відходами. Проблеми зменшення земель сільськогосподарського призначення та зниження родючості ґрунту впливають на вирішення питань забезпечення населення продуктами харчування, розвитку продуктивності сектору сільського господарства та розвитку економіки країни.

Бізнес-лідери зазвичай припускають, що економічне зростання є необхідним для майбутнього процвітання, а екологічні лідери іноді

припускають, що економічне зростання є ворогом. Однак економічне зростання вимірюється у валюті, а зростання угод не обов'язково означає зростання впливу на навколишнє середовище.

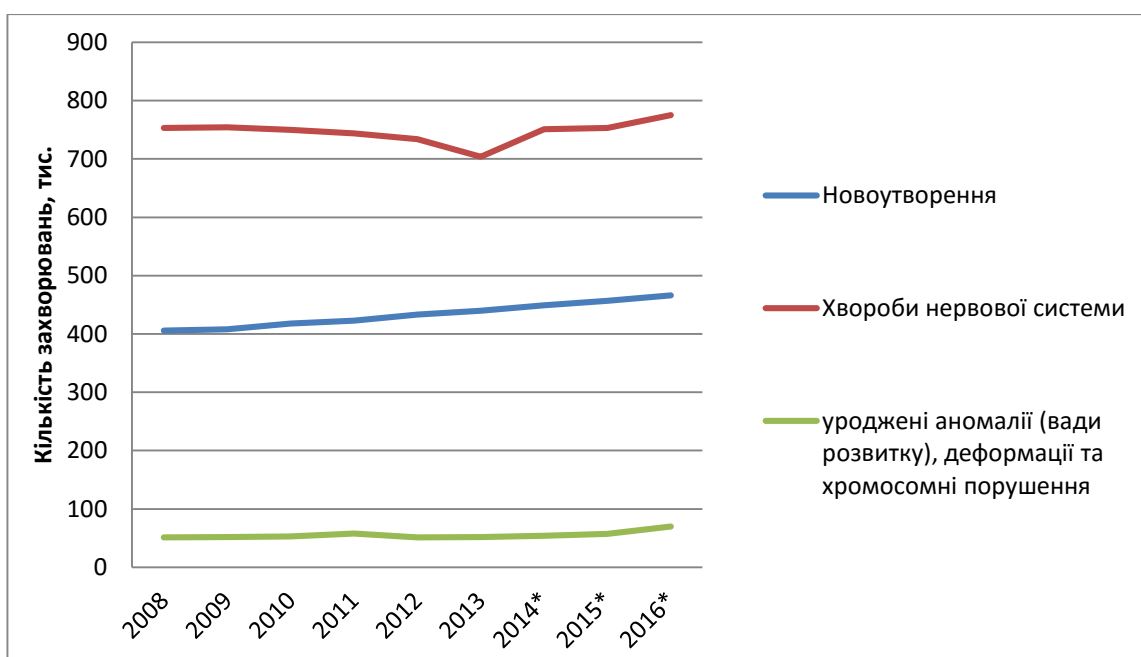
«Сама земля є нашим джерелом матеріалів і ресурсів, і коли ми будемо використовувати всі ресурси, це буде контролювати всі наші економічні дії», - сказав Гейлорд Нельсон, сенатор США в 1960-х роках.

Техногенна катастрофа, яка спричинила низку проблем не лише в Україні, а й у світі – аварія на Чорнобильській атомній електростанції. Фахівці французького концерну Novarka разом з українськими спеціалістами внаслідок аварії 26 квітня 1986 року четвертого енергоблоку здійснювали будівництво конайнменту за рахунок 28 держав-донорів. Споруда обійшлася приблизно у 1,5 млрд євро. 189 тис. га орних земель та 157 тис. га лісів стали непридатними для обробки через високий рівень радіоактивного забруднення. Лише прямі втрати, в тому числі вартість основних виробничих активів та оперативних фондів, а також інфраструктури та природних ресурсів, вилучених з використання, складають 10 млрд. доларів. 7% населення України, що становить 3 361 870 осіб, постраждало від аварії. На зону відчуження щорічно держава виділяє 2 млрд. грн., - сказав міністр екології Остап Семерак.

Чорнобильська аварія окрім фатальних природних наслідків також має значний вплив на здоров'я населення. За даними МОЗ України перше місце серед причин смерті займають хвороби системи кровообігу. При чому продовжується зростання смертності і на далі. (рис 2.3)

Рис. 2.3 Причини смерті постраждалих дорослих і підлітків внаслідок аварії на ЧАЕС [6]

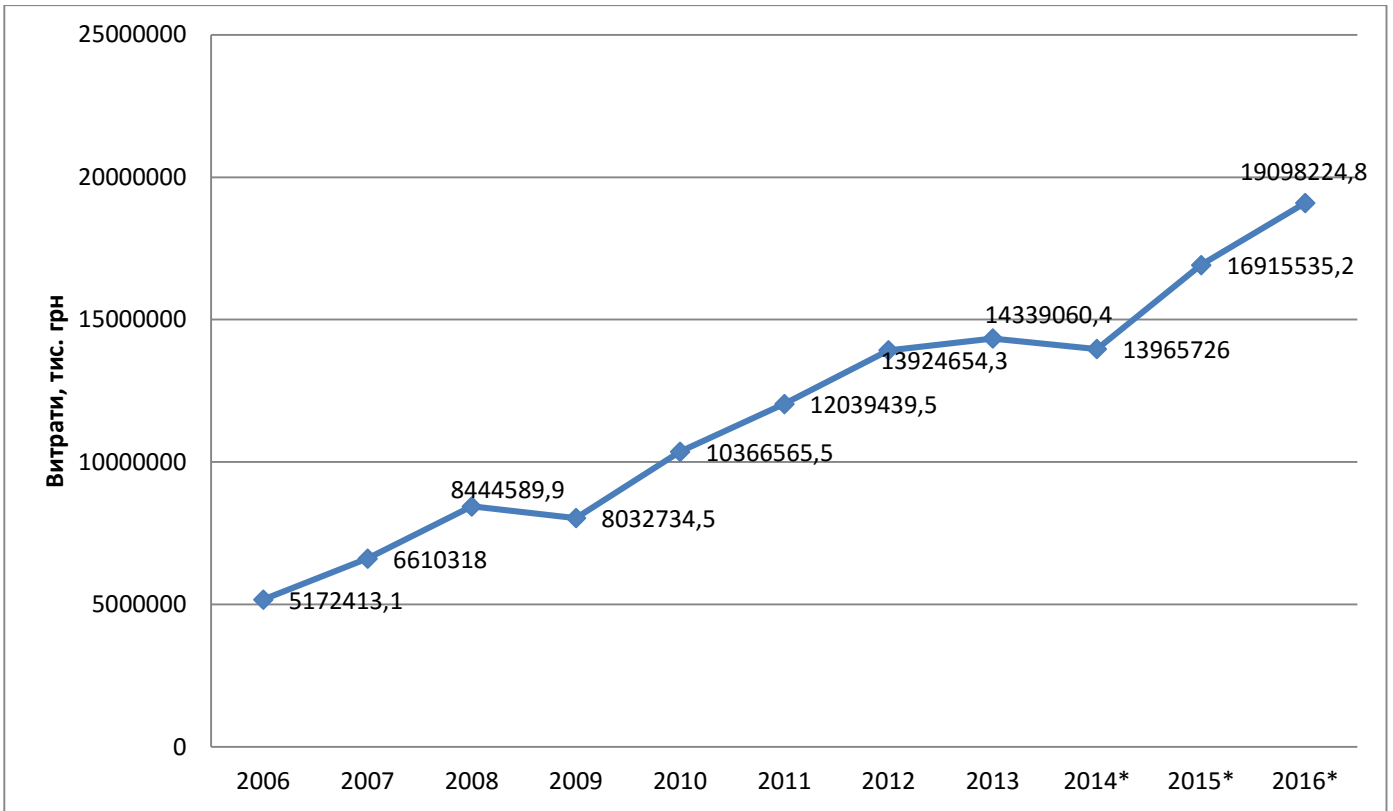

Рис. 2.4 Захворюваність населення (за даними Міністерства охорони здоров'я) автором побудовано самостійно [6]

З рисунку 2.4 бачимо, що впродовж аналізованих років, навіть попри те, що з 2014 по 2016 роки включно, дані наводяться без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції, чисельність захворюваності населення зростає.

23 березня 2017 року у місті Балаклія, що у Харківській області, вибухнув один з найбільших складів з боєприпасами. Внаслідок вибуху викиди в атмосферу становили: вуглекислоти — 220 кілотонн; чадний газ — 2-3 кілотонни; сажі — 200-300 тонн; диму — близько 1000 тонн. Це спричинило збурення всіх геофізичних полів. Передусім збільшення електричного поля на великих площах від 2 до 10 разів. Акустичні поля збільшилися від кількох тисяч до мільйонів разів. Мало кому відомо, що ці наслідки сягають навіть висот космосу. За словами Леоніда Черногора, втрачені боєприпаси на суму 8 млрд. грн., а на усунення наслідків потрібно ще 1 млрд грн.; витрати на евакуацію, компенсація збитків мешканцям та відновлення інфраструктури — навіть важко сказати, скільки ще коштів потрібно.

Проаналізувавши всі наведені дані, можна зробити висновок, що недбалість уряду, нехтування людьми природою задля задоволення нагальних потреб, що спричиняє шкідливий вплив на екологію, в результаті створює ще більші проблеми для життєдіяльності країни, впливаючи на клімат, природні ресурси та здоров'я населення. З рис. 2.5 прослідковується тенденція збільшення фінансування на охорону навколишнього середовища.

Рис. 2.5 Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища за напрямками природоохоронних заходів (побудовано автором на основі даних Держстату України) [10]

РОЗДІЛ 3. Шляхи раціонального природокористування в економіці України.

XXI ст. характеризується безпрецедентною проблемою екологічного виживання. Кожна країна у світі зіткнулася з екологічною кризою, яка безпосередньо пов'язана з обмеженістю природних ресурсів планети, станом соціальних, економічних та демографічних процесів. Проблема охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів переросла в одну з найважливіших проблем сучасності, адже від неї залежить існування людського суспільства. Природа виконує три основні функції для людства:

- забезпечує природними ресурси (сировина, споживчі товари, їжа);
- забезпечує загальнодоступні товари споживання (такі як: повітря, озоновий шар, мальовнича краса, біорізноманіття, середовища існування);
- є ємністю відходів (викидів).

Перша роль пов'язана з наявністю ресурсів. Дві інші відносяться до конкуруючих застосувань, які існують між середовищем як суспільне благо та / або контейнер для відходів. Очевидно, що вирішення проблем охорони навколишнього середовища можливе лише за умови об'єднання зусиль міжнародного співтовариства, коли охорона довкілля стане однією з найважливіших функцій усіх країн світу. Ринковий механізм не в змозі регулювати проблеми економічної безпеки, тому стає необхідним втручання держави у їх вирішення. Це означає, що при формуванні економічної політики слід застосовувати метод побудови економічної політики, який враховує ймовірність впливу її інструментів на довкілля, тобто енвайронментальний підхід. Енвайронментальний підхід до формування економічної політики змінює її цілі та інструменти. Довгостроковою ціллю в сучасних умовах стає запобігання кліматичним змінам. Інструментами досягнення даної цілі є:

1. стимулювання розвитку екологічно чистого виробництва (безвідходних технологій);
2. екологічно чистих видів транспорту;

3. значні штрафні санкції;
4. пільгове оподаткування.

Адже неможливо забезпечити підвищення життєвого рівня населення через погіршення умов його проживання (у зв'язку із забрудненням довкілля).

У 1998 р. Верховною Радою України було затверджено «Основні напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки». У цьому документі стан екологічної ситуації в Україні визнано кризовим та зазначено основні шляхи покращення цього стану. Виходячи з принципу права кожного народу самостійно вирішувати свою долю та рівноправність, Україна мусить обов'язково опрацювати тактику і стратегію порятунку від глибокої екологічної кризи, знайти шляхи забезпечення екологічної рівноваги в країні та знайти шляхи збереження природних ресурсів для наступних поколінь.

Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» говорить про принципи національної екологічної політики, а саме:

1. посилення ролі екологічного управління в системі державного управління України. Метою є досягнення економічної, екологічної та соціальної складових розвитку;
2. врахування екологічних наслідків під час прийняття рішень;
3. залучення зацікавлених сторін;
4. усвідомлення відповідальності теперішнього покоління за збереження навколишнього середовища задля блага наступних поколінь;
5. безпосередня участь громадськості у формуванні та реалізації економічної політики та врахування їхнього бачення стосовно розвитку та збереження довкілля;
6. своєчасність, доступність, достовірність в отриманні інформації стосовно стану довкілля;
7. невідворотність відповідальності за порушення законодавства про охорону довкілля. [13]

На жаль, перешкоджає подоланню екологічної кризи неефективність організаційно-управлінської системи природокористування та охорони довкілля. Варто зазначити, що у нашій країні прослідковується великий потенціал у цій галузі: значна кількість нормативно-правових актів, які регулюють екологічні правовідносини, спеціальні органи управління з відповідними штатами і повноваженнями. Однак, покращення стану довкілля не прослідковується, а навпаки, продовжується деградація природних об'єктів. В нинішній системі економічного механізму екологічного регулювання фактично не функціонує механізм кредитування природоохоронних заходів, цінового заохочення екологоконструктивної діяльності та пільгового оподаткування. Також не набули необхідного розвитку механізм впливу субсидування на створення екологічної інфраструктури, національного ринку екологічних послуг, «зеленої» індустрії. Тому ключем до нашого майбутнього є інвестиції. Нам потрібно інвестувати в невідновлювані ресурси, захист та відновлення природних відновлюваних ресурсів, відновлювані джерела енергії, переробку, відновлення систем безпеки та освіти наших міст, технології масового транзиту та енергоефективних транспортних засобів, доступне та екологічно чисте житло, промислові дослідження та розробки, планування сім'ї, розвиток дитини тощо. Можна створити інвестиційну програму, яка б одночасно сприяла зростанню добробуту та зменшенню екологічного знищення. Інвестиції повинні бути спрямовані на ті технології, які можуть підвищити рівень життя без руйнування природно-ресурсної бази.

Заходи, щодо раціонального природокористування та охорони природи:

1. Ресурсозбереження або економна експлуатація природних ресурсів.

Означає зменшення витрат палива, сировини, енергії для виробництва різних видів продукції. Задля цього варто впроваджувати енерго- та ресурсозберігаючу техніку і технології у сільському господарстві, промисловості та у транспорті. Відомо, що в Україні на виробництво одиниці продукції витрачається у декілька разів більше енергії та сировини, ніж у розвинутих країнах Європи.

2. Очищення та зменшення викидів у довкілля та знешкодження відходів. Для того, щоб очистити та зменшити викиди впроваджують безвідходні та маловідходні технології. Очистити навколишнє середовище від існуючих нагромаджень промислових відходів і сміттєзвалищ ну і запобігти утворенню нових дає можливість утилізація, тобто використання відходів як вторинних ресурсів. Сортування побутового сміття є початковою важливою ланкою утилізації, яке може здійснюватись як і самис населенням, так і на сміттєпереробних заводах.

3. Відтворення й охорона природних умов і ресурсів.

Означає примноження і збереження біологічного різноманіття, охорони малих річок і джерел, збереження ґрунтів та відновлення їхньої родючості, лісовідновлення та ін. Актуальною в Україні стає рекультивація, тобто комплекс робіт, які спрямовані на відновлення порушених земель.

Для того, аби «впровадити у життя» заходи щодо раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища уряду України необхідно слідувати шляхом:

- надання пільг при оподаткуванні підприємств, установ, організацій і громадян в разі реалізації ними заходів щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища, при переході на маловідходні і ресурсо-енергозберігаючі технології, виконанні інших заходів, ціленаправлених на поліпшення охорони навколишнього природного середовища;
- надання на пільгових умовах короткострокових і довгострокових кредитів для забезпечення раціонального використання природних ресурсів;
- звільнення від оподаткування фондів охорони навколишнього природного середовища;
- передачі частини коштів фондів охорони навколишнього природного середовища на договірних умовах підприємствам, установам і громадянам;
- надання можливості отримання природних ресурсів під заставу;
- сприяння природному відновленню рослинного покриву;

- запобіганням небажаним змінам природних рослин та негативному впливу на них господарської діяльності;
- тимчасовим зупиненням господарської діяльності з метою створення умов для відновлення деградованих земель.

Природоохоронні заходи, спрямовані на поліпшення екологічного стану в Україні вже не допоможуть повернутися до того екологічного стану, який був до його порушення. Ці заходи можуть лише сприяти досягненню збалансованої рівноваги між потребами економіки і відновлювальною спроможністю природи. Екологічні проблеми є багатовимірними і можуть бути вирішені лише за допомогою багатовимірних заходів. Діяльність будь-якої окремої країни чи окремої людини має прямий чи непрямий екологічний вплив для інших. Тому політика повинна базуватися на визнанні глобальної взаємозалежності та керуватися принципом спільної відповідальності: кожен має зробити свій внесок, будь то розвинені країни, міжнародні організації або приватний сектор, науковці, засоби масової інформації, або окремі громадяни. Постійне послаблення ідеологічних розходжень може сприяти та поліпшити перспективи ефективної дії на навколишнє середовище на всіх рівнях щодо сталого розвитку економіки та розвитку.

Варто пам'ятати, що ефективність екологічної політики багато в чому залежить від здатності стримувати та зменшувати зростання населення у світі та поліпшувати розподіл населення в кожній країні. Також встановлення цілей щодо якості навколишнього середовища повинні бути визначені через політичний процес у формі цін на викиди та використання обмежених ресурсів. Інструменти політики для боротьби з похованням відходів - це права приватної власності (обмеження на видачу, дозволи, тощо), а також витрати на сміття. З етичних поглядів слід проводити політику, яка дозволить якнайбільше свободи для наступних поколінь (і менш розвинених країн) зробити свій вибір. Проте в умовах глобальної взаємозалежності довгий ланцюг взаємодій затьмарює наслідки окремих дій, а в індустріалізованому світі вибір стає все більш вузьким. З цією метою вимагається нова моральність та солідарність у

міжнародних відносинах, особливо між промислово розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Всі країни повинні бути зобов'язані взяти на себе відповідальність за просування природного та соціального середовища, спільного для всіх. Як заявив Папа Іван Павло II: "Нові промислово розвинені держави не можуть застосовувати обмежувальні екологічні стандарти для своїх нових галузей промисловості, якщо промислово розвинені держави спочатку не застосовують їх у межах своїх кордонів. Індустріалізація безоглядно продовжує завдавати шкоди навколишньому середовищу через промислові забруднювання, радикальне вирубування лісу або необмежену експлуатацію невідновлюваних ресурсів".

Висновки

До середини 80-х років Україна виробляла залізної руди, сталі, електроенергії, вугілля, нафти і газу, цементу на душу населення більше, ніж будь-яка інша Європейська країна. До прикладу, Україна випереджала Сполучені Штати Америки з видобутку залізної руди у 15 разів, сталі у 1,5 рази, а вугілля у 1,1 раза. Однак, попри ці факти, на світовому ринку конкурентоспроможних українських верстатів, устаткування, сільськогосподарських машин і товарів широкого вжитку так і не було. Майже все технологічно складне устаткування для автотракторної, легкої, хімічної і військової промисловості закуповувалося в країнах капіталістичного світу. Здавалося б, чим більше вироблено продукції у державі на душу населення, тим кращим є життя її громадян, однак це не відповідає дійсності, адже збільшується кількість відходів, а тому і техногенне навантаження на державу. За цим показником Україна посіла 1 місце у світі.

Весь світ знає, що Україна мала найродючіші землі сільськогосподарського призначення (зараз вони виснажені та забруднені), але врожаї технічних і зернових культур були у 2-3 рази менші, ніж у США та Європі. Металургія України залишається єдиною в Європі, яка користується найбільш екологічно шкідливою та енергоємною технологією виплавлення сталі. У 60-х роках на території Східної України, котра має дуже обмежені водні ресурси, було побудовано один з найбільших у Європі нафтопереробний комплекс, що споживає багато прісної води і разом з підприємствами важкої промисловості Сходу перетворило колись чудові райони з реліктовою природою і багатою на рибу річкою Сіверський Донець на край екологічної кризи. За 100 км від Києва у басейні Дніпра, водою якого користується понад 30 млн людей, у 70-х роках було побудовано найбільшу в СРСР на той час атомну станцію, яка, на відміну від країн Західної Європи не мала захисного укриття на випадок аварії. Майже всі автомобілі Америки та Європи обладнані пристроями для знешкодження отруйних речовин вихлопних газів, а в Україні

ці питання практично не ставляться. Всі ці факти не вкладаються в голову, адже наша країна багата на інженерів, економістів, екологів та вчених і має великий потенціал. Однак навіть якщо нам вдасться звести до мінімуму наші екологічні сліди, контролювати кліматичні зміни і максимально ефективно управляти нашими ресурсами, ми все ще можемо стикатися з недоліком наших основних потреб.

Отже, екологія та економіка тісно взаємопов'язані. Це обумовлюється тим, що для виробництва товарів і послуг ми використовуємо природні ресурси (як відновлювані, так і не відновлювані), а залишаємо відходи, які, в свою чергу, зменшують продуктивність природних систем – лісів, рибних та сільськогосподарських ареалів. Відходи зменшують наш запас економічних ресурсів. Тому для того, щоб вирішити економічні проблеми варто враховувати їх взаємозв'язок з екологічними проблемами.

Список використаної літератури

1. Андреева Н.Н. Экономика и экология: совместимость развития : [монографія] / С.К. Харичков, Н.Н. Андреева, Л.Е. Купинец; ИПРЭЭИ НАН Украины. — О. : Феникс, 2014. — 180 с.
2. Барановський В. А. Екологічний фактор сталого розвитку / В. А. Барановський // Екологічний вісник. – 2003. – Травень–Червень. – С. 27-30. 4. Логачова О. В. Механізми регулювання антропогенних викидів парникових газів: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.06 / Донецький держ. ун-т управління. – Донецьк, 2008. – 21 с. 5.
3. Войцицький А. П. Екологічна стандартизація та нормування антропогенного навантаження на природне середовище: теоретичні основи і розрахунковий практикум / А. П. Войцицький, М. Ф. Рибак, С. Б. Шваб / Житомирський національний агроекологічний ун-т. – Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2013. — 260 с.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. №435-ІУ / Верховна рада України // Голос України. - 2003.- 14 березня. - (Бібліотека офіційних видань).
5. Економічна енциклопедія: У 3 т. / Редкол.: С.В. Мочерний, В.К. Симоненко та ін. - К.: Видавничий центр «Академія», 2011. - Т. 1. - 864 с.
6. Звіт про захворювання та причини інвалідності й смерті населення, що підлягає включенню у Державний реєстр України осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.moz.gov.ua>.
7. Ілляшенко С.М. Формування ринку екологічних інновацій : економічні основи управління : [монографія] / С.М. Ілляшенко, О.В. Прокопенко; за ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. — Суми : ВТД “Університетська книга”, 2015. — 250 с.
8. Мінерально-сировинна база. Підземні води [Електронний ресурс] : Державна служба геології та надр України. – 2015. - Режим доступу: <http://geo.gov.ua/storinka/pidzemni-vody>

9. Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua>

10. Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища за напрямками природоохоронних заходів [Електронний ресурс] : Державна служба статистики України. – 2000-2016. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Площа рубок лісу за системами та видами рубок [Електронний ресурс] // Держстат України. – 2000-2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

12. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : Закон України від 26 червня 1998 року. - №41. - Режим доступу : [http:// zakon2.rada.gov.ua](http://zakon2.rada.gov.ua)

13. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року [Електронний ресурс] : Закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818-VI. – Режим доступу : [http:// zakon2.rada.gov.ua](http://zakon2.rada.gov.ua)

14. Саблук П. Роль и место сельского хозяйства в экономике современной Украины / П.Саблук. // Аграрный весник Урала. – 2014. - № 4 (70). – С.16-19

15. Сухарев С. Основи екології та охорони довкілля: Навчальний посібник/ Мін-во освіти і науки України, Ужгородський нац. ун-т. - К.: Центр навчальної літератури, 2010. - 391 с.

16. Царенко О. Основи екології та економіка природокористування: Навч. посібн. для студ. вузів/ Олександр Царенко, Олександр Несветов, Микола Кадацький,. - 2-е вид., стереотипне. - Суми: Університетська книга, 2015. – 399с.

17. Уильям О. Дуглас. Трехсотлетняя война. Хроника экологического бездействия / Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1975. - С. 23

18. Хайман Д. Современная микроэкономика: анализ и применение / Д. Хайман. – СПб. : Экономическая школа, 1995. – 385 с.

Отчет о проверке на заимствования №1

Автор: yvasilkova8@gmail.com / ID: 5007696

Проверяющий: yvasilkova8@gmail.com / ID: 5007696

Отчет предоставлен сервисом «Антиплагиат» - <http://www.antiplagiat.ru>

ИНФОРМАЦИЯ О ДОКУМЕНТЕ

№ документа: 10

Начало загрузки: 29.11.2017 04:37:32

Длительность загрузки: 00:00:00

Имя исходного файла: Вступ.txt

Размер текста: 57 Кб

Символов в тексте: 31491

Слов в тексте: 3984

Число предложений: 224

ИНФОРМАЦИЯ ОБ ОТЧЕТЕ

Последний готовый отчет (ред.)

Начало проверки: 29.11.2017 04:37:34

Длительность проверки: 00:00:03

Комментарии: не указано

Модули поиска:

ЗАИМСТВОВАНИЯ
15,33%

ЦИТИРОВАНИЯ
0%

ОРИГИНАЛЬНОСТЬ
84,67%

№	Доля в отчете	Доля в тексте	Источник	Актуален на	Ссылка	Модуль поиска	Блоков в отчете	Блоков в тексте
[01]	4,93%	4,93%	Перший Всеукраїнський з'їзд екологів	25 Апр 2016	http://ua.convdocs.org	Модуль поиска Интернет	16	16
[02]	0%	4,14%	Екологізація інноваційної політики розвитку в Україні...	14 Июл 2016	http://nauka.kushnir.mk.ua	Модуль поиска Интернет	0	15
[03]	1,85%	1,85%	Суть економічної політики та підходи до її формуван...	30 Дек 2016	http://sdamzavas.net	Модуль поиска Интернет	4	4